

KILPAILUKYKYÄ VASTUULLISESTI

SAK:n ja STTK:n kasvupoliittinen ohjelma

Kilpailukykyä vastuullisesti

SAK:n ja STTK:n kasvupoliittinen ohjelma

Sisältö

Esipuhe	4
1 Suomen elinkeinorakenne murroksessa	5
2 Tarvitaan laajapohjainen kasvustrategia	6
3 Lisää panostusta työvoimapolitiikkaan	8
4 Osaamista kaikille	10
5 Asuntotuotanto vauhtiin	12
6 Toimivat liikenne yhteydet vahvistavat kilpailukykyä	15
Väylien ylläpitoon tasokorotus	15
Merenkulun sääntelyn oltava globaalia	16
Vienti edellyttää lentoyhteyksiä	16
Laajakaista koko maahan	16
Monipuolinen energiantuotanto on Suomen vahvuus	17
7 Toimivat markkinat – reilu kilpailu	18
Viranomaisten käsittelyajat lyhyemmiksi	19
Tehokasta sääntelyä	20
8 Innovaatiot kultaa kalliimpia	21
Tutkimukseen ja kehittämiseen neljä prosenttia bruttokansantuotteesta	21
Julkisissa yrityksissä huomioitava paremmin työllisyysvaikutukset	21
Työelämän kehittäminen on innovaatiopolitiikkaa	22
Globaalissa taloudessa pärjää korkeatasoisella tutkimuksella	22
9 Verotus ja omistajuus edistämään kasvua	23
Ansiotuloverotus edistämään työllisyyttä	23
Yritysten maksettava kohtuullinen osa veroista	24
Ei enää korotuksia polttoaine- ja energiaveroihin	25
Valtion omistajapolitiikkaa tarvitaan yhä	26
Pääomamarkkinoita kehitettävä	26
10 Toivoa ja kasvualoja on!	28
Esimerkkejä kasvualoista	28
Arktinen alue on luonnonvarojen lähde	29
Matkailu avaa mahdollisuuksia	30
Kestävä kaivostoiminta on mahdollista	30
Metsäsektori uuteen kasvuun	31
Puhdas ruoka valtina maailmalla	32
Puhtaan teknologian kysyntä kasvaa	32

Esipuhe

Vuonna 2008 finanssikriisinä alkanut kansainvälinen talouden laskusuhdanne on nostanut esille runsaasti puheenvuoroja talousuudistuksista kasvun aikaansaamiseksi ja julkisten talouksien tasapainottamiseksi – myös meillä Suomessa.

Suomen vahvuuksia kansainvälisessä kilpailussa ovat olleet toimiva infrastruktuuri, hyvä koulutusjärjestelmä, vahva tuotekehitystyö, kestävä julkinen talous, sekä toimiva työmarkkinajärjestelmä. Näiden perinteisten vahvuustekijöiden lisäksi tarvitsemme myös uusia asioita talouskasvun tueksi.

Tässä kasvupoliittisessa ohjelmassa on esitelty kahden palkansaajien keskusjärjestön SAK:n ja STTK:n yhteiset näkemykset, joiden pohjalta voimme edistää talouskasvua ja luoda hyviä työpaikkoja. Sitä kautta voimme turvata suomalaisen hyvinvointivaltion rahoituksen ja yhteiskuntamme eheyden.

1 Suomen elinkeinorakenne murroksessa

Talouden rakenne on jatkuvassa murroksessa. Suomen taloushistorialle on ollut tyypillistä, että kehitysvaiheiden välissä on murroskausia, joiden kautta on siirrytty seuraavaan vaiheeseen. Nyt käsillä on jälleen murros, jossa 1990-luvun puolivälissä alkanut erittäin nopean kasvun aika on päättymässä. Varsinkin valmistavan elektroniikkateollisuuden luoma kasvuhyppäys näyttää olevan ohi.

Globalisaation aiemmassa vaiheessa Suomi oli työpaikkakehityksen voittaja, mutta parin vuoden ajan kehitys on ollut negatiivista. Kotimaiset suuryritykset suuntaavat investointejaan ulkomaille, lähelle kasvavia markkinoita. Tämän rakennemuutoksen myötä Suomesta on hävinnyt työpaikkoja. Yritys- ja elinkeinorakenteet ovat pirstoutuneet ja alihankintaketjut pidentyneet, yritysten omistajuus on kansainvälistynyt ja tuottosyklin odotukset lyhentyneet. Palvelualojen merkitys on kasvussa. Teollisuuden osuus bruttokansantuotteesta ja työllisistä on jatkanut maltillista laskua.

Arvioiden mukaan maailmantaloudessa ollaan siirtymässä hitaamman kasvun aikakauteen. Länsimaissa väestön ikääntyminen ja käsillä olevien velkaongelmien ratkaiseminen hidastavat kasvua useiden vuosien ajan. Kasvu on osoittamassa hidastumisen merkkejä myös kehittyvissä talouksissa, joissa voimavarojen niukkuus alkaa rajoittaa holtittominta kasvua.

Luonnonvarojen tuhlaamiseen perustuva kasvu ei ole pidemmän päälle kestävä. Siksi kasvu onkin sovitettava yhteen kestäväen kehityksen kanssa. Suomi on tästä yksi esimerkki. Myös kehittyvissä maissa ollaankin yhä kiinnostuneempia kestävästä kasvupoliittisista ratkaisuista sekä sosiaalisten että ekologisten paineiden vuoksi.

Ihmiskunnan innovointikyky ei ole kuitenkaan heikentynyt. Koska talouskasvu perustuu enemmänkin innovointiin kuin luonnonvarojen laajenevaan käyttöön, on oletettavissa että talouden kasvu jatkuu myös tulevaisuudessa. Kasvua on tosin luotava vaikeammassa olosuhteissa – niukkojen voimavarojen maailmassa.

Suomelle uusi maailmantalouden tilanne asettaa sekä suuria ongelmia ja uhkia että valtavia mahdollisuuksia. Merkittävä uhka Suomelle on perinteisen teollisuus-pohjan menettäminen ja sen myötä osaamiskeskittymien häviäminen. Teollisuuden katoaminen on yhteydessä koko yhteiskunnan sosioekonomisten erojen kasvuun ja yhteiskuntien polarisoitumiseen. Pelkistetysti kyse on siitä, että kun keskipalkkaisten työpaikkoja häviää, tilalle tulee pieni määrä erittäin hyväpalkkaisia

ns. huippuosaajien työpaikkoja ja suuri määrä aikaisempaa matalapalkkaisempia töitä. Yhteiskunnan erot kasvavat. Osa työntekijöistä ei tule palkallaan toimeen, ja hyvinvointiyhteiskunnan rahoitus vaarantuu.

Talouden sektorit elävät symbioosissa, jossa ei voida pitää mitään alaa toista tärkeämpänä. Julkinen sektori, teollisuus ja palveluala ovat jokainen omalta osaltaan tärkeitä kansantalouden kokonaisuudessa. Teollisuuden työpaikat mahdollistavat laajan kotimarkkinasektorin kehittymisen esimerkiksi palvelu- ja kuljetusaloilla. Korkean tuottavuuden vientiteollisuus mahdollistaa sen, että hyviä työpaikkoja on taloudessa laajasti. Tällöin on mahdollista kehittää korkean tuottavuuden palvelutyöpaikkoja, jotka takaavat riittävän toimeentulon palkansaajille.

Suomi on pitkään säilynyt kansainvälisesti vertaillen teollisuusvaltaisena maana. Suomessa on kuitenkin nyt herättävä siihen, ettei tilanne välttämättä säily näin hyvänä ilman aktiivista politiikkaa. Teollisuuden alasajo on todellinen uhka. Menetettyjen teollisuustyöpaikkojen tilalle ei automaattisesti synny alati parempia ja korkeamman tuottavuuden työpaikkoja. Jos menetämme hyviä keskipalkkaisia työpaikkoja, yhteiskunnan sosiaaliset erot uhkaavat kasvaa, tuloerot laventua ja koko hyvinvointiyhteiskunnan sosiaalinen pohja murentua.

Kasvua saadaan aikaan parhaiten, kun työelämän laatua ja tuottavuutta kehitetään samanaikaisesti. Tuottavuutta on kasvatettava kestävästi pitkällä aikavälillä eikä tavoittelemalla pikavoittoja irtisanomalla työntekijöitä.

2 Tarvitaan laajapohjainen kasvustrategia

Tämä SAK:n ja STTK:n kasvupoliittinen ohjelma on vaihtoehto sellaiselle kasvujattelulle, jonka ytimessä ovat vain huippuosaajat ja heidän menestymisensä tukeminen. Niukkojen resurssien maailmassa tarvitaan kaikkia pelaajia.

Suomen menestystekijä on toimintaympäristön vakaus. Hyvinvointivaltio ja julkiset palvelut ovat turvanneet suomalaisille mahdollisuuden yrittää ja kehittää osaamistaan. Tämä on arvioitu useissa kansainvälisissä kilpailukykyarvioinneissa Suomen vahvuudeksi.

Hyvä, korruptoimaton hallinto ja oikeusjärjestelmä ovat luoneet luottamuksen suomalaisiin instituutioihin. Yhteiskunnallinen vakaus ja sisäinen turvallisuus

ovat tehneet investointi-ilmapiirin suotuisaksi. Harmaan talouden leviäminen voi pahimmillaan johtaa yhteiskunnallisen luottamuksen heikkenemiseen, ja siksi sen torjumiseksi tarvitaan vahvoja toimia.

Kohtuullisina pidetyt tuloerot luovat yhteiskuntaan vakautta. Sosiaalisesti ehyessä yhteiskunnassa heikoimmista pidetään huolta, mutta jokaisella on oikeus menestyä omalla työllään. Näistä pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan saavutuksista on pidettävä kiinni.

Väestön korkea osaaminen on ollut kulmakivi, jonka varaan on rakennettu jo 1800-luvulta saakka. Tämä on edellyttänyt panostamista koulutusjärjestelmään aina yhtenäisestä peruskoulusta maksuttomaan korkeakoulutukseen asti.

Hyvinvointipalvelut, kuten päivähoido ja terveydenhuolto, sekä kattava sosiaaliturva mahdollistavat väestön osallistumisen työelämään laajasti. Sosiaaliturva auttaa myös palaamaan takaisin työelämään, jos on joutunut syystä tai toisesta keskeyttämään työnteon. Suomessa yritysten tarvitsema jousto ja palkansaajien vaatima turva yhdistyvät tavalla, joka tukee talouskasvua.

Niukkojen resurssien maailmassa on entistä tärkeämpää nostaa työllisyysastetta kaikissa väestöryhmissä. Jotta Suomi pärjää tulevaisuudessa, tarvitaan laajapohjainen talouskasvustrategia, jossa pyritään laajalla rintamalla parantamaan yhteiskunnan edellytyksiä aineellisen elintason kohottamiseen, niin että otetaan huomioon myös ympäristön kestävyys.

Suomalaisessa elinkeinopolitiikassa korostetaan, että julkinen valta ei kykene valikoimaan tulevaisuuden menestyjiä. Suomen taloushistoriassa valtiolla on kuitenkin ollut merkittävä rooli elinkeinorakenteen muuttamisessa. Esimerkkeinä mainittakoon koulutuksen suuntaaminen ja rahoituksen järjestäminen uusille aloille sekä valtionomistuspoltiikka.

Suomi on niin pieni maa, että meidän on kyettävä yhdessä sopien löytämään ratkaisut hyvinvointimme kehittämiseksi ja talouskasvun turvaamiseksi. Suomen kilpailukyvyyn yksi tekijä on sopimusyhteiskunta. Meidän on yhdessä edistettävä vakaata ja ennustettavaa toimintaympäristöä, joka mahdollistaa tuottavan yritystoiminnan laajenemisen maassamme. Kyky uudistaa rakenteita sekä siirtää osamista nopeasti ja joustavasti uusille aloille ja uusiin toimintatapoihin on jatkossa entistä tärkeämpää. Jotta tämä toteutuu tulevaisuudessa paremmin, tarvitaan lisää yhteistyötä ay-liikkeen, työnantajajärjestöjen ja elinkeinopolitiikasta vastaavien viranomaisten välillä.

Tuottavuuden kasvu on edelleen keskeisin tekijä, kun halutaan lisätä taloudellista kasvua ja työllisyyttä. Tuottavuuden kasvulle luovat pohjaa paitsi teknologinen kehitys myös edellä todetut tekijät, kuten toimintaympäristön vakaus ja turvallisuus, sopimusyhteiskunta, oikeusvaltio, koko väestön korkea osaaminen, toimivat hyvinvointipalvelut ja sosiaaliturva sekä kannustava työelämä.

Toimenpiteet:

- Vahvistetaan sopimusyhteiskuntaa. Se takaa vakaan ja ennustettavan ympäristön elinkeinotoiminnalle.
- Hyvä hallinto ja oikeusjärjestelmä takaavat hyvän investointiympäristön.
- Huolehditaan hyvinvointipalveluista, jotka synnyttävät laaja-alaista osaamista ja mahdollistavat korkean työssäkäyntiasteen.
- Panostetaan koulutusjärjestelmään ja taataan koko väestön korkea osaaminen.
- Jatketaan työtä harmaan talouden torjumiseksi entistä ponnekkaammin.

3 Lisää panostusta työvoimapolitiikkaan

Työmarkkinat muuttuvat yhä kiihtyvällä vauhdilla. Joka vuosi alkaa noin 800 000 työttömyysjaksoa, ja arviolta 10 prosenttia työpaikoista poistuu tavalla tai toisella. Kiihtyvä muutos edellyttää lisääntyvää panostusta jatko-, täydennys- ja uudelleen-koulutukseen. Myös aktiiviselle työvoimapolitiikalle ja tehokkaalle työnvälitykselle on suurempi tarve kuin koskaan.

Samaan aikaan Suomen väestö ikääntyy. Maahanmuutto ja syntyvyys näyttävät pitävän työikäisen väestön määrän itsessään melko vakaana, mutta yli 65-vuotiaiden osuus väestöstä kasvaa silti selvästi. Se johtaa tarpeeseen nostaa työllisyysastetta, jotta hyvinvointiyhteiskunta voidaan rahoittaa. Työmarkkinoiden muutosvauhdin kiihtyminen on näkynyt huolestuttavasti rakennetyöttömyyden kasvuna: jo noin 60 prosenttia työttömyydestä on rakennetyöttömyyttä.

Nämä kaksi erittäin voimakasta työmarkkinoilla tapahtuvaa muutosta edellyttävät lisää voimavaroja osaamiseen kehittämiseen. Kyse ei ole yksin huippuosaamisen

lisäämisestä, vaan ammattitaidosta on pidettävä parempaa huolta kaikilla osaamisen tasoilla.

Historia on osoittanut, että talouskriisien jälkeen nopeimmin kasvu-uralle ovat nousseet toiminnaltaan joustavat maat. Palkansaajille on entistä tärkeämpää voida siirtyä sujuvasti työstä toiseen. Osaaminen ja siihen investoiminen on saatava läpileikkaavaksi teemaksi suomalaisessa elinkeinopolitiikassa. Palkansaajien näkökulmasta muutosturva ja henkilöstön kouluttaminen on nähtävä osana investointien suuntautumista aineettomaan pääomaan.

Aktiiviseen työvoimapolitiikkaan ei ole kohdennettu viime vuosina riittävästi voimavaroja. Se on johtanut yhä enenevässä määrin tilanteeseen, jossa työntekijöiden osaaminen ja työnantajat eivät kohta toisiaan (ns. kohtaanto-ongelma). Kaikkein vakavimmin on laiminlyöty työuran aikana tapahtuva uudelleen-, jatko- ja täydennyskoulutus.

Hallituksen työpolitiikan keskeiseksi ajatukseksi on nostettu työvoiman tarjonnan lisääminen, mutta se tarvitsee täsmennystä: olennaista on korostaa laadun merkitystä. Työvoiman tarjonnan kasvattaminen onnistuu vain, jos rakennetyöttömyyden kasvu saadaan käännettyä laskuun. Rakennetyöttömyyden torjunta vaatii huomattavasti enemmän panostuksia kuin suhdannetyöttömyyden lieventäminen.

Jos Suomen talouden halutaan kasvavan, on huolehdittava ammattitaitoisen työvoiman tarjonnasta. Siihen vaikuttavat ratkaisevasti koulutusjärjestelmämme sekä se, millaista työvoimapolitiikkaa harjoitetaan. Yhteiskunnan panostusta aktiiviseen työvoimapolitiikkaan on lisättävä merkittävästi.

Kaikkia työvoimapolitiikan keinoja on käytettävä nykyistä tehokkaammin. Työnantajalle voidaan tapauskohtaisesti esimerkiksi maksaa palkkatukea vaikeasti työllistyvän työttömän palkkaamiseksi. Sen avulla on saatu vähennettyä rakennetyöttömyyttä kohtuullisen hyvin.

Palkkatuella voidaan väliaikaisesti kompensoida alentunutta tuottavuutta. Tuki-jakson aikana tuottavuutta lisätään työssä oppimisen keinoin.

Työnvälityksessä ja koulutuksessa on paljon parantamisen varaa sekä määrällisesti että laadullisesti. Työntekijöiden maantieteellisen liikkuvuuden edistämiseksi on parannettava liikenneyhteyksiä ja rakennettava riittävästi kohtuuhintaisia asuntoja. Kasvavilla kaupunkiseuduilla on määrätietoisesti poistettava yhdyskuntarakenteen tiivistämisen esteitä.

Toimenpiteet:

- Lisätään aktiivisen työvoimapolitiikan voimavaroja.
- Parannetaan työnvälityksen resursseja ja laatua.
- Lisätään jatko- ja täydennyskoulutuksen resursseja.
- Jatketaan muutosturvan kehittämistä.
- Parannetaan liikenneyhteyksiä ja rakennetaan riittävästi kohtuuhintaisia asuntoja kasvukeskuksiin työntekijöiden maantieteellisen liikkuvuuden edistämiseksi.

4 Osaamista kaikille

Hallituksen tavoitteena on nostaa Suomi maailman osaavimmaksi maaksi vuoteen 2020 mennessä. Tavoite on kunnianhimoinen. Pärjäämisemme globaalissa kilpailussa on perustuttava työntekijöiden ammatilliseen liikkuvuuteen. Liikkuvuus on mahdollista vain, jos koulutusjärjestelmämme on riittävän joustava ja vastaa työelämän nopeasti muuttuviin tarpeisiin.

Taloukasvun kannalta on tärkeää nostaa kaikkien työyhteisöjen osaamista ja suorituskykyä.

Suomessa työnantajien kustantama lisäkoulutus jakautuu hyvin epätasaisesti. Suorittavan portaan työntekijöille tarjotaan työnantajan kustantamaa koulutusta vähiten, vaikka osaavat ja oppimisvalmiutensa hyvässä iskussa pitävät työntekijät ovat voimavara yrityksille. Raamisopimuksen pohjalta valmisteltu laki ammatillisen osaamisen kehittämistä työpaikoilla tarjoaisi aivan uudenlaisen, suomalaisen mallin kehittää koko työyhteisön osaamista.

Uuden ammatin oppiminen on vaikeaa, jos opiskeluosaamisen on annettu ruostua. Työpaikkansa menettäneistä juuri vähiten koulutusta saaneet kohtaavat suurimpia vaikeuksia löytää uusi ammatti ja työ. Työnantajan tarjoama koulutus tarjoaa työntekijälle myös kehittymisen mahdollisuuksia.

Koulutusjärjestelmän on tuettava muutosta. Työpaikalla tapahtuva oppiminen täyttyy oppilaitosten tuella rakentaa luontevaksi osaksi jokaisen työtä. Ihannetilanteessa

tutkintojen ja tutkinnon osien suorittaminen voi tapahtua työpaikoilla. Työpaikkojen osaamista koskevat neuvonta- ja ohjauspalvelut on saatava yhdestä paikasta, ja niillä on tuettava työyhteisöjen ammattitaidon ylläpitämistä ja kehittämistä. Koulutuksen järjestäjien täytyy reagoida herkästi työpaikkojen muutoksiin ja uusiin oppimistarpeisiin.

Opiskelijapaikkoja on oltava riittävästi. Aikuisten koulutusmahdollisuudet ovat nyt heikkenemässä hallituksen säästötoimien takia. Erityisesti oppisopimuskoulutuksen paikkoja leikataan rajusti vuonna 2013. Hallitusohjelmassa päätettyjen menoleikkausten lisäksi oppisopimuskoulutukseen edellisen taantuman aikana tehdyt määräaikaiset lisäykset päättyvät vuonna 2013. Uusia oppisopimuksia voidaan tulevaisuudessa solmia vain pieni osa vuoteen 2012 verrattuna.

Kun työntekijöiden oikeus koulutukseen ei toteutunutkaan raamisopimuksessa sovitun mukaisesti vuoden 2013 alussa, osa yritysten verovähennyksiin koulutuspäivien vuoksi vuonna 2013 varatuista rahoista on käytettävä oppisopimuskoulutuksen leikkausten purkamiseen ja ammatillisen lisäkoulutuksen sekä työvoimapolitiittisen koulutuksen opiskelijapaikkojen lisäämiseen. Näillä ratkaisulla voitaisiin helpottaa aikuiskoulutustilannetta vuoden 2013 osalta. Lisäksi hallituksen on kuitenkin puolivälitarkastelussaan lisättävä oppisopimuskoulutuksen resursseja hallituskauden loppupuoliskolle.

Peräti 110 000 suomalaista 20–30-vuotiasta nuorta on ilman perusasteen jälkeistä tutkintoa. Kuitenkin koulutus on paras turva työttömyyttä ja huonoja työoloja vastaan. Katkonaiset työurat ovat erityisesti heikon pohjakoulutuksen omaavien työntekijöiden arkipäivää. Nuorten saamiseksi koulutukseen ja työelämään on syytä valmistella oppivelvollisuuden pidentämistä vuodella. Muutos velvoittaisi yhteiskunnan järjestämään koulutuspaikan kaikille nuorille.

Työmarkkinakeskusjärjestöt ovat syksyllä 2012 esittäneet uusia keinoja nuorten työelämään pääsyn helpottamiseksi. Keskeisiä ehdotuksia ovat tuetun oppisopimuksen toimintamallin luominen nuorille, avoimen ammattiopiston käyttöönotto sekä joustava siirtyminen ammatillisesta koulutuksesta oppisopimuskoulutukseen.

Ehdotetuilla toimilla voidaan parantaa kiinnittymistä ammatillisesta koulutuksesta työelämään ja vähentää olennaisesti opintojen keskeyttämistä ammatillisessa koulutuksessa.

Ehdotusten toteuttaminen edellyttää ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmän uudistamista sellaiseksi, joka kannustaa siirtymään nopeammin koulutuksesta työelämään. Lisäksi koulutuksen järjestämismuotojen on toimittava yhteistyössä ja kaikki peruskoulunsa päättävät on jatkokoulutettava.

Liiketoimintaosaamisen eli kansainvälistymisen, myynnin, johtamisen ja markkinoinnin parantaminen on nostettava yhdeksi osaamisen kehittämisen alueeksi. Tuotteet ja palvelut on myytävä asiakkaille oikeaan aikaan ja oikeilla markkinoilla. Väärät strategiset valinnat ja osaamattomuus toiminnan organisoinnissa johtavat helposti yrityksen kilpailukyvyyn menettämiseen ja henkilöstön irtisanomiseen. Johdon ja avainhenkilöiden osaamisen kehittäminen on ensisijaisesti yritysten vastuulla.

Toimenpiteet:

- Lisätään aikuisten mahdollisuuksia ammattitaidon päivittämiseen ja toteutetaan raamisopimuksessa neuvoteltu kolmen päivän koulutusoikeus.
- Luodaan yhden luukun periaate työpaikkojen osaamisen kehittämispalveluihin.
- Lisätään oppisopimuspaikkoja.
- Toteutetaan nuorten yhteiskuntatakuu.
- Toteutetaan työmarkkinakeskusjärjestöjen ehdotukset ammatillisen koulutuksen uudistamiseksi ja uudistetaan ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmä.
- Osana nuorisotakuuta taataan kaikille toisen asteen koulutuspaikka ja erityisesti pääsy ammatilliseen koulutukseen.

5 Asuntotuotanto vauhtiin

Pääkaupunkiseudun ja muiden kasvukeskuksien asuntopula sekä asumisen korkea hinta rajoittavat talouskasvua. Hallitusohjelmaan kirjatut asuntopolitiikan linjaukset eivät ole käynnistäneet vuokra-asuntotuotantoa pääkaupunkiseudulla. Asuntopula on niin suuri, että nyt tarvitaan kaikki keinot käyttöön asuntotuotannon vauhdittamiseksi.

Kohtuuhintaisen vuokra-asuntojen tuotanto on nyt historian alhaisimmalla tasolla. Pääkaupunkiseudulla rakennetaan asuntoja vain puolet siitä, mitä tarvittaisiin. Helsingin seudun väkiluvun ennustetaan kasvavan vuoteen 2030 mennessä jopa 250 000 asukkaalla.

Pääkaupunkiseudun tulevasta työvoimatarpeesta 80 prosenttia kohdistuu palvelu-aloille. Kohtuuhintaisten asuntojen vähyys näkyy jo nyt työvoimapulana matala-palkka-aloilla. Suuri osa työntekijöistä on kannustinloukussa ja joutuu laskemaan, kannattaako muuttaa työn perässä pääkaupunkiseudulle, kun suurin osa palkasta hupenee asumiseen.

Pääkaupunkiseudulla on epäonnistuttu kaavoituksessa. Kaavavarannosta kaksi kolmasosaa on kaavoitettu pientaloasumiseen ja kolmannes kerrostaloasumiseen, ja tästä kolmasosasta vain puolet on välittömästi käytettävissä rakentamiseen.

Kunnat kilpailevat hyvätuloisista omistusasujista ja vieroksuvat vuokra-asujia. Oman edun tavoittelu hallitsee, eikä kokonaisvastuuta järkevästä maankäytöstä ole kellään. Ohjauksen vahvistamiseksi valtion on koottava asuminen, maankäyttö ja liikenne yhteen ministeriöön. Helsingin seudulle on perustettava pikaisesti metropolihallinto, jonka tärkein tehtävä on laatia yhteinen kaava pääkaupunkiseudulle. Tonttitarjonnan vähäisyys kun on yksi suurimmista asuntotuotannon esteistä.

Helsingin seudun asuntopoliittiset ongelmat esiintyvät pienemmässä mittakaavassa muutamassa muussakin kasvukeskuksessa.

Kunnille on määrättävä sanktiota, jos ne eivät kaavoita tontteja sovitun mukaisesti. Sopivia sanktioita voisivat olla maankäytön, asumisen ja liikenteen aiesopimukseen sisältyvien infra-avustusten leikkaaminen, valtionosuuksien vähentäminen tai isojen liikenneinvestointirahojen kohdentaminen muualle. Jatkossa valtion isot liikenneinvestoinnit on toteutettava siten, että kunnat sitoutuvat vastaavasti kaavoittamaan maata asuntotuotantoon.

Omistusasumista suosiva asunto- ja veropolitiikka on työmarkkinoiden liikkuvuuden kannalta ongelma. Suuret asunovelat sitovat ihmiset omaan asuntoonsa, mikä rajoittaa työvoiman liikkuvuutta. Asuntopoliittikan painotusta on pitkällä aikavälillä siirrettävä vuokra-asumisen suuntaan. Tämä on tehtävä maltillisella aikataululla, ettei ihmisille aiheuteta kohtuuttomia tilanteita eikä asuntomarkkinoille häiriöitä.

Kohtuuhintaisen vuokra-asuntotuotannon lisäämiseksi valtion tukeman vuokra-asuntotuotannon ehtoja eli Ara-sääntelyä on syytä lieventää. Asuntotuotantoa kyetään lisäämään merkittävästi vain nostamalla markkinaehtoisten toimijoiden kiinnostusta. Jos isot yleishyödylliset asuntoyhtiöt sitoutuvat kasvattamaan asuntotuotantoaan merkittävästi, Ara-ehtoja voidaan lieventää lyhentämällä korkotukilainoituksen piirissä olevien asuntojen vuokra-aikaa vähintään 40 vuodesta vähintään 20 vuoteen.

Rakentamismääräykset täytyy käydä läpi, ja purkaa vanhentuneiksi katsotut säädökset, esimerkiksi väestönsuoja- ja autopaikkamäärät. Myös esteettömyysvaatimuksia on syytä tarkastella uudelleen.

Tällä hetkellä Suomessa ei ole tarpeeksi rakennuttajia kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen tuotannon turvaamiseksi. Valtion Kruunuasunnoista luodaan vahva sosiaalisen asuntotuotannon toimija.

Toimenpiteet:

- Jos isot yleishyödylliset asuntoyhtiöt sitoutuvat kasvattamaan asuntotuotantoaan merkittävästi, Ara-ehdoissa voidaan korkotukilainoituksen piirissä olevien asuntojen vuokra-aikaa lyhentää vähintään 40 vuodesta vähintään 20 vuoteen.
- Valtion on koottava asuminen, maankäyttö ja liikenne yhteen ministeriöön ohjauksen vahvistamiseksi.
- Perustetaan Helsingin seudun metropolihallinto päättämään pääkaupunkiseudun yhteisestä, sitovasta kaavasta.
- Rakentamattoman tonttimaan kiinteistöveron alarajaa korotetaan pääkaupunkiseudulla, ja saatetaan kiinteistöjen verotusarvot ajan tasalle.
- Jos kunta ei toteuta valtion kanssa sovittuja asuntotuotantotavoitteita, kunnalle määrätään taloudellisia sanktioita.
- Valtion omistama maa-alue inventoidaan, ja soveltuvat alueet luovutetaan asuntotuotantoon omakustannushintaan.
- Rakentamismääräykset käydään läpi, ja puretaan vanhentuneiksi katsotut säädökset: esimerkiksi väestönsuoja- ja autopaikkamäärät sekä esteettömyysvaatimukset.
- Asuntolainojen verovähennysoikeutta voidaan pienentää, jos vapautuvat voimavarat käytetään vuokra-asuntojen tuotannon edistämiseen.
- Valtion Kruunuasunnoista tehdään yleishyödyllinen rakennuttaja.

6 Toimivat liikenneyhteydet vahvistavat kilpailukykyä

Vientivetoisuus, pitkät etäisyydet, ohuet tavaravirrat ja syrjäinen sijainti tekevät Suomesta yhden maailman kuljetusriippuvaisimmista talouksista. Suomessa kuljetuskustannukset muodostavat suuremman osan yritysten kustannusrakenteesta kuin useimmissa kilpailijamaissa.

Suomessa ei ymmärretä infrastruktuurin merkitystä talouskasvulle. Toimivat liikenneyhteydet vahvistavat Suomen kilpailukykyä, ja toisaalta pienetkin häiriöt ja pullonkaulat liikenneverkossa moninkertaistavat yritysten kustannukset.

Tanskassa ja Ruotsissa kansainväliset arvioitsijat ovat tutkineet liikenneverkon tilaa ja sen kansantaloudellisia vaikutuksia. Arviot johtivat molemmissa maissa liikenteen lisärahoitukseen. Suomessa ulkopuolista arviota ei ole tehty.

Liikennejärjestelmälle on tyypillistä sen verkostomaisuus. Suomessa liikennehankkeiden kustannus/hyöty-suhteita on laskettu yksittäisille tie- ja rataosuuksille mutta ei niinkään koko verkostolle. Liikenneverkon kehittäminen on ymmärrettävä investointina kilpailukykyyn eikä käyttötalouden menoeränä.

Helsingin ahtaalla ratapihalla ja yksiraiteisella rataverkolla yhden junan myöhästyminen kertaa ongelmat ja saattaa sekoittaa liikenteen laajalla alueella. Pisararadan rakentaminen Helsinkiin vauhdittaisi metropolin kilpailukykyä, edistäisi matkailua ja työvoiman liikkuvuutta. Siten se lisäisi merkittävästi Suomen kasvuedellytyksiä.

VÄYLIEN YLLÄPITOON TASOKOROTUS

Köyhemmät sukupolvet ovat luoneet infrastruktuurin, mutta nykypolvi ei kykene edes ylläpitämään sitä. Liikenneverkon korjausvelka kasvaa ja elinkaarikustannukset nousevat, kun väyläverkon kriittiset rakenteet kuten ratojen ja teiden pohjaperustukset sekä siltarakenteet rapautuvat.

Liikenneväylien kunnossapitoon tarvitaan vuosittain vähintään 100 miljoonan euron tasokorotus. Lisäksi kasvun tukemiseksi on luotava yhteensä 100 miljoonan euron kertaluonteinen infrapaketti kahdelle vuodelle tukemaan pieniä investointeja, joita ovat esimerkiksi kaivosten vaatimat siltojen vahvistamiset tai satamien ratapihajärjestelyt.

MERENKULUN SÄÄNTELYN OLTAVA GLOBAALIA

Itämeren pelastamiseksi ja ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi merenkulkuaan kohdistuu tulevaisuudessa yhä enemmän ympäristösääntelyä. Kiristyvät ympäristömääräykset vaikuttavat suoraan viennin kilpailukykyyn. Suomen viennistä 90 prosenttia ja tuonnista 70 prosenttia kulkee meritse.

Hallituksen meristrategian laadinnan yhteydessä on arvioitava tulevien ympäristömääräysten kokonaisvaikutukset ja miten niihin sopeudutaan kansallisesti.

Merenkulun ympäristösääntelyn on tapahduttava kansainvälisessä merenkulkujärjestö IMO:ssa. EU:n ei pidä luoda alueellisia järjestelmiä, jotka heikentävät maanosan kilpailukykyä.

Itämeren monia muita merialueita tiukemmat rikkipäästörajoitukset lisäävät merenkulun kustannuksia. Hallituksen on tehtävä kevään 2013 kehysriihessä lisäpäästöksiä rikkidirektiiviin sopeutumiseksi.

Valtion on tuettava alusten ympäristöinvestointeja ja kohdennettava taloudelliset kannustimet edelläkävijöille. Hallituksen täytyy alentaa väylämaksuja siten, että edelleen säilyy kannustin kuljettaa rahtia jäävahvistetuilla aluksilla. Veroparatiiseihin rekisteröityjen ja huonompien jääluokituksen omaavien mukavuuslippu-alusten käyttöön ei tule rohkaista. Vaihtoehtoisten polttoaineiden saatavuus on varmistettava direktiivin tullessa voimaan.

VIENTI EDELLYTTÄÄ LENTOYHTEYKSIÄ

Helsinki-Vantaan lentoaseman säilyminen Aasian ja Euroopan välisen lentoliikenteen solmupisteenä on Suomelle tärkeää. Euroopasta Aasiaan suuntautuva syöttöliikenne on turvannut Suomelle olosuhteitaan paremmat lentoyhteydet maailmalle.

Kotimaan yhteydet ovat tärkeitä vientiteollisuudelle, sillä suuri osa vientituotteista valmistetaan maakunnissa. Siksi tarvitaan vahvoja maakuntakenttiä.

LAAJAKAISTA KOKO MAAHAN

Tiedosta ei ole puutetta, mutta tiedon jakaminen on entistä tärkeämpää tulevaisuuden Suomessa. Hallituksen tavoitteena on, että huippunopea 100 Mbit/s laajakaistayhteys on vuoteen 2015 mennessä enintään kahden kilometrin päässä vakinaisista asuinpaikoista.

Asetettu tavoite on edelleen perusteltu. Historia osoittaa, että uudet tietoliikennepalvelut tarvitsevat nopeampia yhteyksiä. Näin lienee myös jatkossa. Nopeiden tietoyhteyksien kehittyminen mahdollistaa tietotyön tekemisen nykyistä laajemmalla alueella.

MONIPUOLINEN ENERGIANTUOTANTO ON SUOMEN VAHVUUS

Suomalainen energiapolitiikka on tähän asti ollut viisasta. Uusiutuvien energiamuotojen osuus Suomen energiantuotannosta on maailman korkeimpia. Energiapolitiikassamme on syytä edelleen vahvistaa monipuolisuutta, kohtuuhintaisuutta ja vähäpäästöisyyttä. On perusteltua tavoitella energiaomavaraisuutta. Myös energiatehokkuutta on lisättävä koko yhteiskunnassa.

Kansainvälisissä sopimuksissa on syytä huomioida Suomessa jo aikaisemmin tehdyt energiatehokkuusinvestoinnit oikeudenmukaisella tavalla. Päästökaupan tulisi pitkällä aikavälillä taata kannusteet energiatehokkuuden lisäämiseksi järkeväällä tavalla eli ensimmäiseksi siellä, missä tehokkuuden lisääminen on helppointa. Päästökauppamekanismin ei pitäisi puuttua poliittisin päätöksin, eikä taantuman vuoksi saa poistaa päästöoikeuksia kaupan piiristä ainakaan pysyvästi.

EU:n linjaukset velvoittavat uusiutuvien energiamuotojen lisäämiseen, ja se on myös elinkeinopoliittisesti järkevää. Suomen täytyy hyödyntää omat vahvuutensa uusiutuvien energiamuotojen osalta. Selvästi suurin potentiaali on metsäpohjaisien energiamuotojen kehittämisessä. Jalostuskelpoisen puun polttaminen ei ole järkevää, mutta uusimpien sukupolvien metsäpohjaiset energiatuotteet ovat lupaa, ja niistä on kehitettävä metsäteollisuudellemme uusi liiketoiminta-alue.

Uusiutuvien energiamuotojen lisääminen voi investointivaiheessa perustua osittain julkiseen tukeen, mutta pysyviä tukiautomaatteja ei pidä luoda.

Riittävästä perusvoimatuotannosta on huolehdittava. Vesivoiman lisääminen laajassa mittakaavassa ei vaikuta realistiselta, eikä hiilivoiman lisääminen ole suotavaa. Ydinvoiman lisärakentamista siis tarvitaan. Investointien toteutumista ei ole viisasta vaarantaa asettamalla uraanivero tai muullakaan tavoin.

Toimenpiteet:

- Tehdään kansainvälinen arvio Suomen liikenneverkon tilasta ja yhteiskunnallisista hyödyistä.
- Vuosittaiseen liikenneväylien ylläpitoon tehdään 100 miljoonan euron tasokorotus.

- Kootaan elinkeinoelämän kannalta tärkeimmät pienet liikenneinvestoinnit 100 miljoonan kertaluonteiseksi infrapaketiksi, joka toteutetaan vuosien 2013 ja 2014 aikana.
- Rakennetaan Pisara-rata Helsinkiin ja uusi tavaraliikenneyhteys Imatran kautta Venäjälle.
- Kehitetään kustannustehokkaampia tapoja infrastruktuurin rakentamistapoja, joissa korostuvat riskien tilaajan ja tuottajan yhteisvastuu sekä elinkaarivastuu.
- Turvataan Helsinki-Vantaan lentoasema Aasian ja Euroopan välisenä lentoliikenteen risteysasemana ja luodaan vahva maakuntakenttien verkosto.
- Laaditaan kokonaisarvio merenkulun tulevien ympäristömääräysten vaikutuksista.
- Energiapolitiikassa jatketaan Suomen mallia, joka turvaa monipuolisen ja kohtuuhintaisen energian tuotannon. Kehitetään metsäpohjaista uusiutuvaa energiaa.

7 Toimivat markkinat – reilu kilpailu

Markkinoiden toiminta ei ole tarpeeksi esteetöntä esimerkiksi asuntojen ja elintarvikkeiden tuotannossa eikä kaupassa. Suomen korkea hintataso, joka alentaa palkansaajien ostovoimaa, selittyy osittain vähäisellä kilpailulla.

Kilpailun toimivuudelle on keskeistä lainsäädännön uskottavuus ja tehokkuus. Kilpailun täytyy olla terveellä pohjalla. Vahingollisten kilpailunrajoitusten välttäminen ja poistaminen markkinoilta on tärkeää.

Päivittäistavarakauppa on Suomessa erittäin keskittynyttä. Keskittymisen vaikutuksia voidaan lieventää kehittämällä kilpailulainsäädäntöä. Päivittäistavarakaupan osalta viranomaisten olisi todettava määräävän markkina-aseman syntyneen, jos markkinaosuus ylittää 30 prosenttia. Sen jälkeen viranomaisten tulisi ryhtyä korjaaviin toimenpiteisiin.

Kilpailurikkomuksista olisi määrättävä kunnan sanktiot. Merkittäviin sanktioihin vuonna 2009 johtanut asfalttikartellitapaus on hyvä esimerkki siitä, miten kilpailu-

lainsäädännön pitäisi toimia. Erityisesti karkeissa tarjouskartelleissa pitäisi ottaa käyttöön henkilökohtaiset rikosoikeudelliset seuraamukset.

On varmistettava, että kuluttajilla on todellinen mahdollisuus vaatia kilpailunrajoituslain rikkomisesta aiheutuneiden vahinkojen korvaamista. Kuluttajien ryhmäkanneoikeuden kehittämällä on kiinteä yhteys kilpailun edistämiseen. Kuluttajien mahdollisuudet ryhmäkanteisiin eivät ole tällä hetkellä riittävät.

Suomessa ei ole perusteellisesti mietitty julkisten ja yksityisten palveluiden välistä työnjakoa. Tavoiteltava tilanne olisi sellainen, jossa julkisella vallalla (valtiolla, kunnilla tai kuntayhtymillä) olisi selkeä käsitys palvelutuotantonsa kokonaisuudesta siten, että se kykenisi toimimaan palveluketjun johtajana. Tällöin julkista palvelutuotantoa voitaisiin täydentää suunnitellulla tavalla yksityisillä palveluilla, jos niin haluttaisiin.

Palveluketjun johtajana toimiessaan julkinen valta voisi hyödyntää yksityisten yritysten tarjoamia mahdollisuuksia parhaalla mahdollisella tavalla. Nykyisellään, ilman selkeää johtajuutta, on avattu yksityisille toimijoille usein mahdollisuus pelkkään kerman kuorintaan tai jopa yksityisten monopolien luomiseen. Kustannussäästöt ovat syntyneet laatua heikentämällä ja henkilöstön asemasta tinkimällä.

Viime aikoina on paljastunut myös kansainvälisten hoivapalveluyritysten aggressiivinen veronkierto. Tilannetta on muutettava siten, että julkinen valta johtaa palvelutuotantoa huomattavasti selkeämmin ja ottaa selkeämmän vastuun palvelujen kokonaistaloudellisesta tuottamisesta.

VIRANOMAISTEN KÄSITTELYAJAT LYHYEMMIKSI

Kilpailuviraston tutkintaprosessit kestävät liian kauan. Nopean ja perusteellisen käsittelyn varmistamiseksi kilpailuviranomaisen ja markkinaoikeuden voimavarojen täytyy olla riittävät.

Myös kaavoitus ja lupakäytännöt, kuten ympäristövaikutusten arviointimenettelyn kesto sekä niihin kuuluvat valitusmenettelyt, vaikuttavat kilpailuolosuhteisiin. Kilpailuviranomaisen toimintaa ja kilpailuvalvontaa on tarvetta tehostaa varsinkin alueellisella tasolla. On mietittävä ripeällä aikataululla, miten kilpailu voitaisiin ottaa nykyistä paremmin huomioon maankäyttösuunnitelmissa.

Liian pitkiä lupamenettelyjä on saatava nopeutettua. Erilaisten kaava- ja lupaprosessien käsittelyajat eri oikeusasteissa ovat kohtuuttoman pitkiä. Lupaprosessit täytyy saada ennakoivammiksi, nopeammiksi ja toimintaehdot selkeiksi. Lisäksi

lupakäytäntöjen turhat päällekkäisyydet on poistettava. Markkinoiden toimintaan vaikuttavan lainsäädännön valmistelussa täytyy arvioida lakiesitysten vaikutukset kyseisen alan toimijoiden väliseen kilpailuun.

TEHOKASTA SÄÄNTELYÄ

Sääntelyllä ja ns. hallinnollisella taakalla vaikutetaan yritysten toimintaedellytyksiin ja kilpailuun. Raskas sääntely ja suuri hallintotaakka nostavat uusien yritysten markkinoille pääsyn kynnyksiä. Niiden haitallisia vaikutuksia tulee pyrkiä vähentämään, ilman että sääntelyn alkuperäisistä tavoitteista tingitään.

Vaikuttavimmat tulokset saadaan kehittämällä yritysten sähköistä asiointia ja parantamalla viranomaisten välistä yhteistyötä siten, että yrityksen saama palvelu nopeutuu. Uutta lainsäädäntöä valmisteltaessa on myös syytä arvioida nykyistä paremmin sen taloudellisia vaikutuksia ja yrityksille aiheutuvaa hallintotaakkaa.

Pienille yrityksille ei ole syytä luoda kohtuuttomia erivapauksia. Toisten yritysten suosiminen tapahtuu aina toisten kustannuksella: pienyritysten vapauttaminen joistakin velvoitteista on toisaalta kiristys suuremmille yrityksille ja yrityskoon kasvun este.

Erityisen huolestuttavia ovat esitykset, jotka voisivat oikeuttaa pienet ja keski-suuret yritykset jäämään työ- ja sosiaalilainsäädännön velvoitteiden ulkopuolelle. Riskinä on se, että pk-yritysten työntekijöiden suoja heikkenee ja yritysten välinen kilpailu vääristyy.

Toimenpiteet:

- Kilpailurikkomusten rikosoikeudelliset seuraamukset saatetaan henkilökohtaisiksi.
- Lisätään kilpailuviranomaisten voimavaroja.
- Kuluttajien mahdollisuuksia ryhmäkanteen nostamiseen on parannettava.
- Kaavoitus- ja lupakäytäntöjä tehostetaan.
- Määrävä markkina-asema vahvistetaan päivittäistavarakaupassa, jos markkinaosuus ylittää 30 prosenttia. Sen jälkeen viranomaisten tulee ryhtyä korjaaviin toimenpiteisiin.

8 Innovaatiot kultaa kalliimpia

Suomen innovaatiojärjestelmän vahvuuksia ovat olleet elinkeinoelämän, erityisesti ICT-alan yritysten panostus tutkimus- ja kehittämistoimintaan, toimiva yritysten ja tutkimuslaitosten yhteistyö sekä väestön korkea koulutustaso. Viime vuosina suomalaiset yritykset ovat kuitenkin ulkoistaneet omaa tutkimus- ja kehittämistoimintaansa kasvavassa määrin. Tämä suuntaus on pysäytettävä.

TUTKIMUKSEEN JA KEHITTÄMISEEN NELJÄ PROSENTTIA BRUTTOKANSANTUOTTEESTA

Tutkimus- ja kehittämisrahoituksen tavoitteeksi on hallitusohjelmassa asetettu neljä prosenttia bruttokansantuotteesta. Tavoitteesta kiinni pitäminen on vaikeaa erityisesti nyt, kun Nokian tutkimusmenot ovat romahtaneet eikä niitä voi paikata julkisella rahalla. On löydettävä uusia keinoja houkutella yksityistä rahaa Suomen tietointensiivisiin yrityksiin.

JULKISISSA YRITYSTUISSA HUOMIOITAVA PAREMMIN TYÖLLISYYSVAIKUTUKSET

Yritysten kasvua ja tuottavuutta edistetään julkisilla yritystuilla, joita jaetaan vuodessa noin 600 miljoonaa euroa. Suurimpia yritystukien jakajia Suomessa ovat Tekes, ELY-keskukset, Finnvera ja Finpro. Tekes rahoittaa edelläkävijäyritysten tutkimus-, kehitys- ja innovaatioprojekteja vajaalla 350 miljoonalla eurolla vuodessa. Suorat T&K-tuet ovat osaltaan edistäneet yritysten kannattavuutta Suomessa.

Tekesin T&K-tuki suunnataan nykyisin voimakkaasti pieniin ja keskisuuriin, erityisesti kansainvälistä kasvua hakeviin ja innovatiivisiin yrityksiin. Tukikriteerit rajaavat ulos merkittävän osan yrityksistä.

Riittävät ja laajalle kohderyhmälle suunnatut suorat tuet tutkimus- ja kehittämistoimintaan takaavat parhaiten sen, että hyödyt leviävät muidenkin kuin tukirahoitusta saavien yritysten hyödyksi. Tekesin tulee varata riittävästi sitomattomia tukivaroja, jotta lupaavimmille innovaatioille löytyy tarpeen tullen tukea.

Oleellista on yrityksen halu ja kyky luoda uusia innovaatioita. Kotimarkkinoilla toimivilla yrityksillä – mukaan lukien palveluelinkeinoilla – sekä julkisen sektorin toimijoilla on oltava nykyistä parempi mahdollisuus saada T&K-tukia toimintansa kehittämiseen. Tukia myönnettäessä on jatkossa otettava paremmin huomioon niiden vaikutukset työllisyyteen Suomessa.

Myös tutkimus- ja kehitystoiminnan yhteistyöverkostot ja liiketoiminnan kumppanuusverkostot ovat tärkeitä yritystoiminnan kehittämässä.

TYÖELÄMÄN KEHITTÄMINEN ON INNOVAATIOPOLITIIKKAA

Hallituksen tavoitteena on kehittää Suomen työelämästä Euroopan paras. SAK ja STTK ovat täysin sitoutuneita tähän tavoitteeseen. Työelämän kehittäminen on osa laaja-alaista innovaatiopolitiikkaa, johon myös Tekesin on jatkossakin varattava riittävästi rahaa.

Tekesissä on käynnistetty hallitusohjelman mukaisesti työelämäohjelma Liideri (liiketoimintaa, tuottavuutta ja työniloa). Ohjelman resursseja ja painopisteitä tulee suunnata siten, että se auttaa ”keskivertotyöpaikkoja” organisoimaan työnsä niin, että sekä tuottavuus että työhyvinvointi lisääntyvät.

Suomen valtti voisi olla esimerkiksi työorganisaatioiden kehittämisen osaamisverkosto, joka tavoittelee laadullisesti kestävästä tuottavuuden kasvua.

GLOBAALISSA TALOUDESSA PÄRJÄÄ KORKEATASOISELLA TUTKIMUKSELLA

Globaalissa taloudessa on vaikea pärjätä, jos maassa ei ole myös huippuluokan osaamista ja tutkimusta. Tutkimusrahoituksen painopistettä olisi siirrettävä yksittäisten tutkijoiden rahoittamisesta korkeakoulujen tai niiden yksiköiden tukemisen suuntaan. Samalla ammattikorkeakoulujen kannusteita keskittyy soveltavaan ja alueelliseen tutkimukseen on vahvistettava. On myös erittäin tärkeää kannustaa suomalaisia yliopistoja ja ammattikorkeakouluja edistämään suomalaisten tutkijoiden kansainvälistä verkottumista ja vastaavasti houkuttelemaan ulkomaisia asiantuntijoita Suomeen.

Alueellisen innovaatio toiminnan rajalliset voimavarat on perusteltua keskittää kaupunkiseuduille, joilla on parhaat edellytykset luoda uutta kasvua. Kaupunkiseuduille on keskittynyt korkeatasoista tutkimustoimintaa yliopistoihin, ammattikorkeakouluihin ja tutkimuslaitoksiin. Lisäksi yritys rakenne on kaupungeissa monipuolinen, yritystiheys riittävän korkea ja tarjolla on osaavaa työvoimaa. Kaupunkiseuduilla on myös todennäköisemmin mahdollisuus suunnata kaupunkien omia voimavaroja kehittämistoimintaan.

Toimenpiteet:

- Tekesin tukipäätöksissä on huomioitava paremmin työllisyysvaikutukset.
- Tutkimus- ja kehittämisrahoituksessa -rahoituksessa tavoitellaan neljän prosentin osuutta bruttokansantuotteesta.
- Innovaatiojärjestelmän on tuettava yrityksiä monipuolisemmin.
- Tekesin varoja ohjataan enemmän työelämän kehittämiseen.
- Alueellinen innovaatiotoiminta kohdennetaan kaupunkiseuduille.

9 Verotus ja omistajuus edistämään kasvua

Verotuksen tehtävä on kerätä varoja julkisten palveluiden ja investointien sekä tulonsiirtojen rahoittamiseen.

Kokonaisveroastetta on jouduttu nostamaan viime vuosina, jotta voidaan turvata julkisen talouden kestävyys. Verotuksen painopistettä on siirretty perustellusti pääoman, varallisuuden ja haitallisen kuluttamisen verottamiseen. Veronkorotusten tie alkaa kuitenkin vähitellen päättyä.

Veropolitiikassa tulee pyrkiä pääsääntöisesti neutraaliuteen. Se edistää parhaiten talouden toimintaa. Laaja veropohja ja matalat verokannat ovat toimiva yhdistelmä. Lisäksi veropolitiikassa on huomioitava oikeudenmukaisuus ja veronmaksukyky.

Verokertymää vahvistetaan parhaiten edistämällä korkeaa työllisyysastetta ja parantamalla tuottavuuskehitystä. Myös harmaan talouden torjuntaa tulee edelleen jatkaa, jotta voidaan turvata yhteiskunnan tarvitsema verokertymä ja varmistaa tasapuolinen kilpailutilanne yritystoiminnassa.

ANSIOTULOVEROTUS EDISTÄMÄÄN TYÖLLISYYTTÄ

Kasvu perustuu jatkossa entistä enemmän ihmisten osaamiseen. Kasvun edistämisen näkökulmasta työn verotus on nostettava keskusteluun elinkeinoverotuksen rinnalle. Työn verotusta voitaisiin kehittää paremmin työllisyyttä tukevaksi, ja saada sitä kautta myös lisää verotuottoja.

Palkkatyön verotus on kiristymässä lähivuosina, koska sosiaalivakuutusmaksut nousevat ja kunnallisverotus kiristyy. Verotuksessa keskeisenä tavoitteenamme on turvata pieni- ja keskituloisten palkansaajien ostovoima. Palkkatyön verotuksen kiristymisen vaikutuksia tulee lieventää valtion toimin. Palkka- ja veroratkaisuja on edelleen tarpeellista koordinoita.

Työllisyyden edistämiseksi palkkatyön verotusta voidaan keventää maltillisesti keski- ja pienituloisten osalta. Suomessa palkkatyön verotus on kuitenkin jo suurimmalla osalla palkansaajia EU15-maiden tasolla, eikä julkinen talous anna mahdollisuuksia suuriin muutoksiin, ellei muita veroja vastaavasti koroteta.

Edellä mainittujen uudistusten tekemiseen voidaan saada pelivaraa karsimalla verovähennyksiä ja kiristämällä välillistä verotusta.

YRITYSTEN MAKSETTAVA KOHTUULLINEN OSA VEROISTA

Elinkeinoelämän vaatimukset verojen alentamiseksi ovat viime aikoina kiihtyneet. Eri selvityshenkilöiden raporteissa on tarjottu yrityksiin kohdistuvia verohelpoituksia vastaukseksi kasvun ja investointien pullonkauloihin.

Yritykset käyttävät hyväkseen yhteiskunnan tarjoamia hyödykkeitä ja palveluita. Siksi niiden on oltava valmiita maksamaan yritysveroina oma kohtuullinen osansa suomalaisen yhteiskunnan ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi. Se on osa yritysten yhteiskuntavastuuta. Syksyllä 2012 toteutettu yritysten verotietojen saattaminen julkiseksi on tärkeä avoimuutta lisäävä uudistus. Aggressiivinen verosuunnittelu voi vaarantaa yritysten maineen, vaikka se olisikin laillista.

Kansainvälinen verokilpailu on kiihtymässä, kun valtiot kilpailevat investoinneista ja yrityksistä. On pelkona, että maat alentavat yritysverojaan vuorotellen, jolloin yksikään maa ei lopulta hyödy siitä. Lopputuloksena voi olla se, että veroasteet on laskettu minimiin, eikä yksikään yritys kuitenkaan ole muuttanut toimintaansa tai sijaintipaikkaansa.

Suomen tulee hakea ensisijaisesti kansainvälisiä ratkaisuja haitallisen verokilpailun ehkäisemiseksi eikä olla itse aggressiivinen kilpailija. Käytännössä Suomen tavoitteena on ollut, että yritysverotus pidetään kilpailukykyisenä keskeisiin kilpailijamaihin nähden. Suomen rooli verokilpailussa on ollut sopeutua muuttuviin olosuhteisiin.

Suomen viimeaikaiset ratkaisut ovat poikkeus perinteisestä verotuksen neutraaliutta korostavasta linjasta. T&K-vähennys, bisnesenkelikannustin ja suunniteltu

innovaatiotoiminnan verokannustin ovat kohdennettuja täsmätoimia yritystoiminnan hyväksi. Yhteisöverokantaa taas on alennettu maltillisesti.

Verokannustimet voivat olla toimiva ratkaisu, jos ne ovat osa laajempaa elinkeinopoliittista toimenpidekokonaisuutta. Verokannustimilla tuetaan kuitenkin aina osittain sellaista toimintaa, joka olisi tapahtunut ilman tukeakin. On perusteltua, että tukien vaikuttavuutta arvioidaan.

Yritysverotuksen kilpailukykyä voidaan lisätä ilman sen tason alentamista esimerkiksi kehittämällä konserniverotusta tai luopumalla tulonlähdejaosta. Toisaalta veropohjaa voidaan laajentaa rajoittamalla korkovähennyksiä veroparatiiseiksi katsottaviin maihin tai kiinteistösijoituksissa. Jos halutaan vastata kansainväliseen verokilpailuun, kustannustehokas ratkaisu voisi olla innovaatiotulojen verokannustin yhdistettynä elinkeinoverolain uudistamiseen.

Jos yritysverotusta alennetaan kilpailukyvyn säilyttämiseksi, sen vaikutusta julkiseen talouteen voidaan lieventää kiristämällä osinkojen verotusta. Osingot eivät ole yhtä alttiita kansainväliselle verokilpailulle kuin yritysveropohja.

Osinkoverotuksen nykyinen järjestelmä kannustaa muuntamaan palkkatuloja kevyemmin verotetuiksi osinkotuloiksi. Osinkoverotuksen tasolla on vaikutusta lähinnä uusien ja kasvavien yritysten investointeihin ja kasvuun. Omistajayrittäjille on jatkossakin oltava verokannustimia – tosin niitä voitaisiin SAK:n ja STTK:n mielestä lieventää.

Yhteisö- ja pääomatulojen verotusta tulisi kehittää siten, että se kannustaisi investointeihin ja parantaisi neutraaliutta yrityksen eri rahoitusmuotojen suhteen. Esimerkiksi Hetemäen työryhmän esittämä mukailtu nykymalli on hyvä pohja kehittämistyölle.

EI ENÄÄ KOROTUKSIA POLTTOAINE- JA ENERGIAVEROIHIN

Yritysten kilpailukykyyn vaikuttaa myös välillinen verotus. Polttoaine- ja energiaverojen kiristäminen nyt päätetystä tasosta ei ole perusteltua, sillä tarvitaan aikaa sopeutua jo tehtyihin veronkorotuksiin. Lyhyellä aikavälillä kilpailukykyä voidaan parantaa arvioimalla uudestaan viime vuosina tehtyjä korotuksia. Diesel-polttoaineen väliaikaisen veronpalautusjärjestelmän luominen tukisi sekä vienti-että kotimarkkinoita.

Terveysverojen korottamista kannattaa harkita, koska siten lisääntyvien verotuottojen ohella voidaan saavuttaa kansanterveydellisiä hyötyjä.

Kulutuksen verottaminen ei ole työllisyyden näkökulmasta yhtä haitallista kuin työn verottaminen. Arvonlisäverotusta ei tule kuitenkaan kiristää nykyisestä, sillä se heikentää palkansaajien ostovoimaa.

VALTION OMISTAJAPOLITIIKKAA TARVITAAN YHÄ

Suomessa on suhtauduttava pragmaattisesti valtionomistukseen yhtiöissä. Valtion tulisi olla nykyistä aktiivisempi suomalaisen talouden ja tuotannon kehittämisessä. Valtion omistajarooli tulee säilyttää erityisesti strategisesti tärkeissä yrityksissä. Valtion omistusta täytyy tarkastella tulevaisuudessa entistä enemmän yritystoiminnan vakauttamisen, työllisyyden ja huoltovarmuuden näkökulmista.

Valtiolla tulee olla aktiivisempi rooli uuden teknologian ja palvelutoiminnan kasvuyritysten riskirahoittajana – erityisesti aikaisen vaiheen pääomasijoittajana (sienmenrahoitus). Teollisuussijoituksen toimintaedellytyksistä on siten huolehdittava.

Valtionyhtiöitä ei saa myydä nopean rahantarpeen kattamiseksi. Jos valtionyhtiö päätetään myydä, sen on perustuttava asiantuntemukseen ja harkintaan. Myyntivoitot on käytettävä uusien työpaikkoja luovien yritysten ja toimialojen synnyttämiseen teollisuus- ja palvelusektoreilla.

Valtion sijoitusyhtiö Solidiumin tuottotavoitteet on asetettava sellaiselle tasolle, että yhtiö kykenee osallistumaan uuden yritystoiminnan luomiseen tai vahvistamaan omistusta strategisesti tärkeissä yhtiöissä. Hallituksen tulisi teettää selvitys, jossa arvioitaisiin uusien valtionyhtiöiden perustamisen tarvetta ja käytännön edellytyksiä eri tulevaisuuden kasvualoilla. Selvitykseen olisi liitettävä myös kattava vertailu eri maiden toteuttamasta omistaja- ja valtionyhtiöpolitiikasta osana niin tulevaisuuteen suuntaavaa elinkeino- ja teollisuuspolitiikkaa.

Valtionyhtiöiden on huolehdittava pitkäjänteisestä henkilöstöpolitiikasta ja kestävästä ympäristöpolitiikasta sekä varmistettava niiden toteutuminen myös alihankintaketjuissa. Johdon palkitsemisen on perustuttava yrityksen pitkäaikaiseen taloudelliseen tulokseen, hyvään henkilöstöpolitiikkaan sekä yritysvastuun ja yhteiskunnallisten tavoitteiden toteutumiseen.

PÄÄOMAMARKKINOITA KEHITETTÄVÄ

Yksityisen rahan (mukaan lukien kotitaloudet) saamista mukaan investointihankkeisiin, esimerkiksi kaivos Hankkeisiin, tulisi edistää pääomamarkkinoita kehittämällä.

Tässä yhteydessä tulisi selvittää myös, onko eläkeyhtiöillä valmiuksia ja halukkuutta olla mukana infrastruktuuri-investoinneissa siten, että eläkevarojen tuottavan ja turvaavan sijoittamisen reunaehdot täyttyvät. Samalla selvitetäisiin, onko infrahankkeiden toteuttamisessa mahdollisuutta kehittää malleja, joilla nämä reunaehdot täyttyisivät. Yleensä valtion kannattaisi rahoittaa infrastruktuuri-investoinnit itse, koska se saa luottoa halvimminkin.

Eläkeyhtiöiden vakavaraisuussäännöksiä kehitettäessä on huolehdittava siitä, ettei Suomeen sijoittaminen vaikeudu.

On selvitettävä mahdollisuutta kehittää suomalaisille suunnatut obligaatiomarkkinat. Suomalaisten matalatuottoisilla pankkitileillä olevia varoja houkuteltaisiin sijoituksina Suomen valtion velkakirjoihin, ja näin kerättyjä varoja käytettäisiin kasvua ja työllisyyttä tukeviin tulevaisuusinvestointeihin kuten infrastruktuuriin. Samalla luotaisiin jälkimarkkinat velkakirjoille, mikä lisäisi niiden houkuttelevuutta kansalaisten sijoituskohteena.

Toimenpiteet:

- Korkea veroaste ei itsessään ole haitallinen.
- Ansiotuloverotusta kehittämällä voidaan lisätä työn tarjontaa.
- Yritysverotus pidetään kilpailukykyisenä matalalla verokannalla ja laajalla veropohjalla.
- Valtiolla tulee olla aktiivisempi rooli uuden teknologian ja palvelutoiminnan kasvuyritysten riskirahoittajana – erityisesti aikaisen vaiheen pääomasijoittajana (siemenrahoitus).
- Valtion sijoitusyhtiö Solidiumin tuottotavoitteet asetetaan sellaiselle tasolle, että yhtiö kykenee osallistumaan uuden yritystoiminnan luomiseen tai vahvistamaan omistusta strategisesti tärkeissä yhtiöissä.
- Yksityisen rahan saamista mukaan investointihankkeisiin, esimerkiksi kaivoshankkeisiin, edistetään pääomamarkkinoita kehittämällä.
- Eläkeyhtiöiden vakavaraisuussäännöksiä kehitettäessä huolehditaan siitä, ettei Suomeen sijoittaminen vaikeudu.

10 Toivoa ja kasvualoja on!

Suomen talouden toimintakykyä jäytää samaan aikaan kaksi erityyppistä ongelmaa: podemme käynnistysvaikeuksia vuoden 2009 finanssikriisin jäljiltä, ja toisaalta Suomi on muun kehittyneen maailman osana menettämässä markkinaosuuksiaan nouseville talouksille. Taustalla on taloutemme rakenteellisia ongelmia.

Käydyssä talouspoliittisessa keskustelussa on tarjottu paljon lääkkeitä, joiden lähtökohtana on talous- ja teollisuuspolitiikan perusteiden muuttaminen. Pääsy kasvu-uralle, jossa työllisyys ja kilpailukyky vahvistuvat, voisi onnistua myös kehittämällä olemassa olevia vahvuuksia. Suomella on kosolti vahvuuksia, joiden varaan talouden vahvistamisen voi rakentaa.

Suomi sijoittuu kilpailukykymittauksissa maailman kärkimaiden joukkoon. Niissä mitataan reaalista kilpailukykyä erilaisilla mittareilla. Suomen todellinen vientimenestys ei korreloi näiden mittareiden lukemien kanssa: Suomi ei kykene täysimittaisesti hyödyntämään kapasiteettiaan. Maamme julkista sektoria on moitittu liian suureksi. On kuitenkin syytä huomata, että laaja julkinen sektori takaa toimivan infrastruktuurin, joka mahdollistaa hyvän kilpailuvyyn. Julkinen sektori on välttämätön edellytys tehokkaalle yritystoiminnalle. Julkinen sektori on osa ratkaisua, ei ongelmaa.

Ratkaisut ovat omissa käsissämme, vaikka kilpailuympäristö on muuttunut ja muuttuu edelleen. Suomella on kyky tehdä nopeita päätöksiä, ja historiassa osoitettu kyky luovaan ongelmanratkaisuun. Nopeasti muuttuva toimintaympäristö luo Suomen kaltaisille maille kilpailuedun.

Suomen julkinen ja yksityinen velkaantuminen on hallinnassa, mikä antaa toimintamahdollisuuksia. Suomi on kaukana selkä seinää vasten -tilanteesta. Käynnissä olevaan kriisiin liittyy myös myönteisiä piirteitä: Eurokriisi pitää euron kurssin viennin kannalta edullisena, ja kriisi pitää korot alhaisina. Myöskään työttömyys ei räjähdä, koska ikäjakauma lievittää avointa työttömyyttä.

ESIMERKKEJÄ KASVUALOISTA

Lopuksi on haluttu nostaa esille muutama kasvuala. Konkreettiset toimenpide-esitykset kuvaavat, miten kasvualoja voidaan vahvistaa yhteiskunnallisin päätöksin ja aktiiviselle elinkeinopolitiikalle on sijaa. Pohjoinen ilmansuunta ja erityisesti lähinaapuri Venäjä on tuotu korostetusti esiin – globalisaation pyörteissäkään ei aina tarvitse kurkottaa kauas.

Arktinen alue on luonnonvarojen lähde

Suomelle asetelma idän ja lännen välissä on edelleen mahdollisuus. Venäjän WTO-jäsenyys tarjoaa vankempaa investointisuoja suomalaisille yrityksille ja vahvistaa Venäjän avautumista länteen.

Idän ja lännen lisäksi on avautumassa pohjoisen ilmansuunnan tarjoamat mahdollisuudet. Avainmaita ovat Venäjän lisäksi muut Pohjoismaat, etenkin Norja. Arktisilta alueilta löytyy 30 prosenttia maailman hyödyntämättömistä kaasuvaroista ja 13 prosenttia öljyvaroista. Seuraavan kymmenen vuoden aikana arktisilla alueilla käynnistetään 5–10 uuden öljynporauslautan toiminta. Yksi öljynporauslautta tarvitsee kaksi jäänmurtajaa toimintansa turvaamiseksi. Suomella on kansainvälisesti ainutlaatuinen osaamisketju pohjoisten olojen merellisessä osaamisessa.

Toimenpiteet:

- Suomen on laadittava pohjoisen ulottuvuuden elinkeinostrategia. Strategia perustuu puhtaaseen teknologiaan ja arktiseen osaamiseen kaivostoiminnassa, matkailussa, logistiikassa ja energiantuotannossa.
- Luodaan arktinen Innovaatio-ohjelma, jossa ovat mukana Oulun ja Lapin yliopistot, Lapin kunnat, valtio ja yrityksiä.
- Pohjoisen ulottuvuuden liikenne- ja logistiikkastrategian toteuttamiseksi synnytetään rahasto, johon kerätään varoja Euroopan ja Pohjoismaiden investointipankista sekä hankerahoitusta EU:n koheesiorahoista. Hankerahat kohdennetaan joko pohjoisten kaivosyhteysien toteuttamiseen tai Venäjän yhteysien parantamiseen E18-moottoritieellä Helsinki–Pietari välillä.
- Kehitetään arktisen alueen sää- ja jääpalvelua. Ilmatieteen laitoksen ja Liikenneviraston on yhdessä yritysten kanssa kehitettävä kaupallisia sovelluksia arktisen alueen säätiedon, jäänavigoinnin, luotsauksen ja meriliikenteen ohjauksen kehittämiseksi.
- Tehdään tulevasta jäänmurtajahankinnasta suomalaisen arktisen osaamisen lippulaiva. Jäänmurtaja Voiman korvausinvestoinnilla on toteutettava uusia innovaatioita. On varmistettava Suomen edelläkävijäasema jäänmurto-osaamisessa sekä avattava väyliä arktisille markkinoille.

Matkailu avaa mahdollisuuksia

Matkailu on yksi maailman nopeimmin kasvavista elinkeinoista. Suomessa ala työllistää reilut 150 000 ihmistä. Suomessa matkailuala on kasvuala erityisesti venäläisten matkailijoiden vuoksi. Kun venäläisten viisumivapaus toteutuu, rajaliikenne kasvaa merkittävästi. Matkailun edistämiseksi on ratkaisevan tärkeää kasvattaa rajanylityskapasiteettia. Euroopan epävakaa taloudellinen tilanteen vuoksi lyhyellä aikavälillä on perusteltua panostaa voimakkaimmin kasvaviin kohtemaihin eli Kiinaan ja Venäjään.

Toimenpiteet:

- Edistetään EU:n ja Venäjän välisen viisumivapauden toteutumista ja sujuvoitetaan rajanylityksiä Venäjän rajalla.
- Rakennetaan Pisara-rata Helsinkiin ja uusi tavaraliikenneyhteys Imatran kautta Venäjälle. Uusi yhteys mahdollistaa tavara- ja henkilöliikenteen eriyttämisen eri reiteille. Luodaan nopea junayhteys Moskovaan asti.
- Tuotteistetaan kestävä arktinen matkailu yhdessä venäläisten kanssa. Arktinen matkailu vaatii korkeaa palvelutasoa, joka huomioi paikallisen kulttuurin, alkuperäisväestön ja luonnon.
- Painotetaan koulutuksessa venäjän kieltä ja kulttuuria sekä alueen muita kieliä.
- Sujuvoitetaan rajanylityksiä Venäjän rajalla sekä turvataan rajavartiolaitoksen ja tullin henkilöstöresurssit.
- Pietarin ja Moskovan alueelta on sesonkiaikoina luotava suorat lento- ja junayhteydet Lapin hiihtokeskuksiin.
- Matkailun edistämiskeskuksen roolia alan koordinoijana on selkeytettävä ja sen resurssit turvattava.

Kestävä kaivostoiminta on mahdollista

Suomen kaivosalaan investoitaneen 3–4 miljardia euroa seuraavan kymmenen vuoden aikana. Työvoimatarpeeksi arvioidaan yli 5000 osaaajaa. Kaivostyöpaikka synnyttää lisäksi 2–3-kertaisen määrän muita työpaikkoja. Viranomaistoimin on huolehdittava siitä, että kaivostoimintaa kehitetään kestävästi luonnonarvot huomioiden.

Suomeen tulee perustaa kotimainen kaivosrahasto, joka on riittävän suuri ja riskinottokykyinen pystyäkseen rahoittamaan ja käynnistämään uusia kaivoshankkeita sekä luomaan kaivostoiminnan ja metallienjalostuksen aloille uuden menestysklusterin (laaja klusteri). Tavoitteena tulee olla myös alan tuotannon jalostusasteen nostaminen. Valtion tulee olla mukana hankkeessa.

Toimenpiteet:

- Suomen kaivosklusterista kehitetään maailman paras ja ympäristöystävällisin panostamalla alan innovaatiotoiminnan kehittämiseen.
- Pidetään Suomen kaivostoiminta kilpailukykyisenä suhteessa Ruotsiin: mm. verotus, infrastruktuuri, malminetsintäkorvaukset.
- Lisätään kotimaista omistamista kaivostoiminnassa Solidiumin ja Teollisuussijoituksen kautta sekä kaivosrahaston kautta.
- Varmistetaan kotimaisen työvoiman riittävyys kaivoksilla riittävällä kaivosalan koulutuksella.
- Otetaan kaivosliikenteen kasvu huomioon perusväylänpidon painotuksissa valtion olemassa olevalla tie-, rata- ja vesiväyläverkolla.
- Pyritään tekemään Pohjois-Suomen kaivosten edellyttämät isot liikenne- ja kaisut pohjoismaisena yhteistyönä.

Metsäsektori uuteen kasvuun

Taloushistoriamme tukijalka metsäteollisuus hyödyntää nykyisellään noin puolet vuosittaisesta puuston kasvusta. Metsäteollisuudessa on tarpeen saada aikaan investointeja uusiin tuotteisiin. Kun fossiiliset energia- ja materiaalivarannot hupenevat, tarvitaan maailmanlaajuisesti radikaaleja muutoksia tuotantotapoihin, materiaalien käyttöön ja elintapoihin. Suomessa biotaloudella on mahdollisuus kehittyä merkittäväksi toimialaksi. Metsäteollisuus voi laajentaa nykyistä toimintaansa komposiittien, biopolttoaineiden ja biokemikaalien tuotantoon sekä palveluliiketoimintaan.

Metsäalan lupaavimmat uudet markkinat liittyvät puurakentamiseen. Puutuotteiden kysynnän oletetaan kasvavan globaalisti, kun huoli ilmaston lämpenemisestä ja uusiutumattomien luonnonvarojen ehtymisestä kasvaa. Puurakentaminen on huomattavasti ekologisempaa kuin betonirakentaminen.

Toimenpiteet:

- Vahvistetaan metsäsektorin rahoitus-, koulutus- ja tutkimusohjelmia.
- Lisätään puurakentamisen osuutta suomalaisessa rakentamisessa ja edistetään alan vientiä.

Puhdas ruoka valttina maailmalla

Ilmaston lämpeneminen ja ehtyvät vesivarat maailman ruokatuotannon nykyisillä pääalueilla luovat Suomen ruokatuotannolle merkittävän vientipotentiaalin. Ilmastonmuutos todennäköisesti parantaa viljelyolosuhteita ja tuotantomääriä kotimaassa. Suomi voi rakentaa vientiä ja matkailua puhtaan ruoan ja kestävä tuotannon varaan. Suomalaisten elintarvikkeiden laatu ja turvallisuus ovat maailman huippuluokkaa. Eläintauteja on vähän, torjunta-aineiden käyttö on vähäistä ja viljely on GMO-vapaata. Eläinsuojelu on edistyskellistä. Suomalaiset marjat, sienet ja kalat ovat huipputerveellisiä luonnon raaka-aineita.

Toimenpiteet:

- Lisätään elintarvikealan tutkimus- ja tuotekehittelyyn voimavaroja, tuetaan erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten kehitystyötä ja monialaisuutta.
- Parannetaan kuluttajien tietoisuutta ravinnon ympäristö- ja työllisyysvaikutuksista.
- Vähennetään ruokatuotannon kasvihuonekaasupäästöjä ja maatalouden hajakuormitusta.

Puhtaan teknologian kysyntä kasvaa

EU:n kunnianhimoiset ilmastopoliittikan tavoitteet sekä uusiutuvan energian tuotanto- ja päästövähennystavoitteet luovat uutta kysyntää. Energiansäästön ja materiaalitehokkuuden kiristyvät vaatimukset muokkaavat koko maailman tuotantotapoja, elinkeinorakennetta ja energiapolitiikkaa. Suomen on oltava eturintamassa ratkaisemassa maailman ympäristöongelmia korkean teknologian keinoin.

Yrityksillä täytyy olla enemmän rohkeutta erikoistua ympäristöteknologiaan. Toisaalta meillä on jo merkittävää osaamista. Ympäristö- ja energiateknologiaan perustuva cleantech-liiketoiminta kasvaa Suomessa yli 10 prosentin vuosivauhdilla. Tällä alalla Suomessa on vahvaa osaamista. Suomen cleantech-yritysten yhteenlasketun liikevaihdon arvioidaan olevan 20 miljardia euroa, ja ala työllistää noin 50 000 ihmistä.

Toimenpiteet:

- Eri alojen puhtaan teknologian avainyritysten ympärille kootaan osaamis-klustereita, jotka edistävät vientiä ja kansainvälistymistä (esim. Teknologiateollisuuden Isot teemat -hanke).
- Työpaikoilla kehitetään työnantajan ja työntekijöiden kesken yhteistyössä toimia, joilla vähennetään päästöjä ja parannetaan energiatehokkuutta.

SAK

